

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՅՈՑ ԶՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐԵՆԻՔ ՀԱՄԱՅՆՔԱԴԵՏԱՐԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Զորի մարզի Արենի համայնք,
Վայոց Զորի մարզ, գ. Արենի 15հ, շ.3, Հեռ. 0281-6-00-01,
areniguyx@mail.ru

N 169
28 մարտ 2018թ.

ՀՀ ՎԱՅՈՑ ԶՈՐԻ ՄԱՐԶՊԵՏԱՐԱՆ
ՀՀ ՎԱՅՈՑ ԶՈՐԻ ՄԱՐԶՊԵՏ
ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱԳԺԱՅԱՆԻՆ

ՀԱՐԳԵԼԻ ԴԱՐՈՒ ՄԱՐՁՊԵՏ

Ի պատճիան Ձեր 18.01.2018 թվականի թիվ 01/08.1/303-18 գրության՝ ներկայացնում ենք 2018թվականի մայսի 24-ին Արենի համայնքի ավագանու կողմից թիվ 41 որոշմամբ հաստատված Արենի համայնքի 2018 թվականի տարեկան աշխատանքային պլանը:

Առդիր 2 էլեկտրոնային նյութ:

ՀՈՒԽԿ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՅՈՑ ՉՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐԵՆԻ ՀԱՍԱՅՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻ

Հայաստանի Հանրապետության Վայոց Չորի մարզի Արենի համայնք
22, Վայոց Չորի մարզ, գ. Արենի, 0281-6-00-01, arenigyx@mail.ru

ՈՐՈՇՈՒՄ
24 ՄԱՐՏԻ 2018թվականի N 41

ԱՐԵՆԻ ՀԱՍԱՅՆԻ 2018 թՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱԾԽԱՏԱՍՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԸ ՀԱՏԱՏԵԼՈՒ ՍԱՍԻՆ

ՂԵՂԱՎԱՐՎԵԼՈՎ «ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՐԱՎԱՐՄԱՆ ԾԱՀԻՆ» <<ՕՐԵՆԻ 18-ՐԴ ՀԻՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ԾԱՀԻ 4-ՐԴ ԿԵՏԻ ՊԱհԱնջով, Արենի համայնքի ավագանին»

ՈՐՈՇՈՒՄ Է՝

Հաստատել Արենի համայնքի 2018 թվականի տարեկան աշխատանքային պլանը՝ համաձայն սույն
որոշման հավելվածի:

Կողմ -10

Դեմ -0 ԶԵԽՈՂԱԿԻ -0

1. ԱԼԱՎԵՐԴՅԱՆ ԶԵՍԻԿ
2. ԱՆՏՈՆՅԱՆ ԸԿԵՆ
3. ԱԿԵՏԻՆՅԱՆ ԱՄՈՒՆԿԱՆ
4. ԱԿԵՏԻՆՅԱՆ ՍԵՎԱԿ
5. ԻՆՐԱՅԵԼՅԱՆ ԱՌՈՌՈՒՆԻ
6. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ ԻՇԽԱՆ
7. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ ՍԱԾԻԿ
8. ԱԱՐԳՎԱՆ ԲԱՐԿԵՆ
9. ԱԻՆՈՒՅՆԻ ԱՐԴՅՈՒՆՎԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՅՈՑ ՉՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐԵՆԻ ՀԱՍԱՅՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻ
10. ԱԻՆՈՒՅՆԻ ԱՐԴՅՈՒՆՎԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՅՈՑ ՉՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐԵՆԻ ՀԱՍԱՅՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻ

ՀՈՒԽԿ ԱԱԿԱԴԵՄԻ

Բ. Շահեն

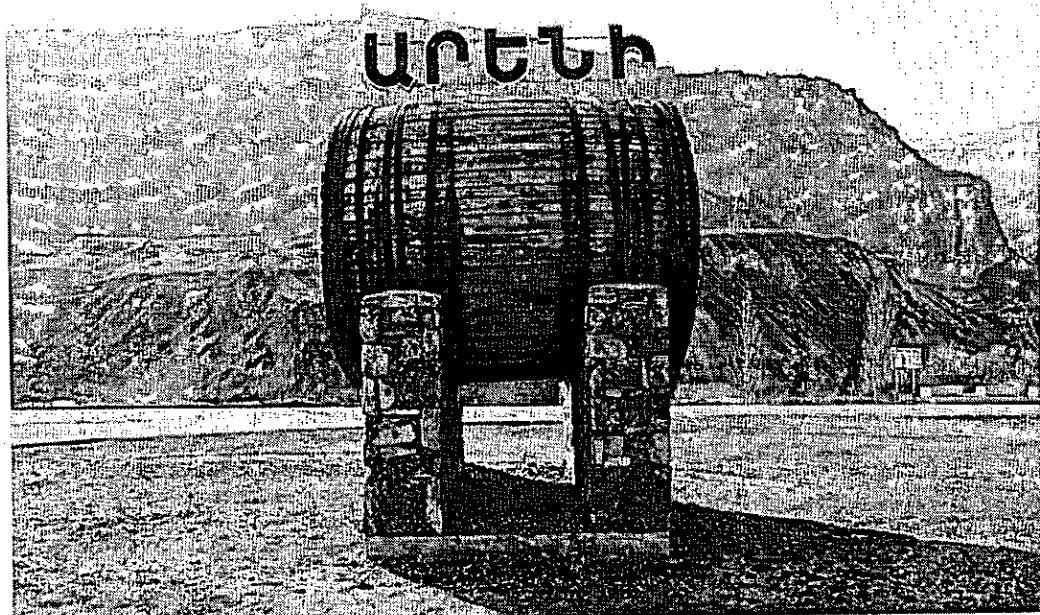
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՐԵՆԻԻ ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԵՏԱՐԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՅՈՑ ԶՈՐԻ ՄԱՐԶԻ
ԱՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ**

2018 թվականի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ

Կազմել է՝ համայնքի ղեկավար Հուսիկ Սահակյան

Հտաստավել է՝ համայնքի ավագություն 2018 թ. մարտի 24-ի թիվ 41 որոշմամբ

Արենի 2018

ՀՀ Վայոց ձորի մարզի, Արենի համայնքի Տարեկան աշխատանքային պլան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՐԵՆԻԻ ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԵՏԱՐԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ	3
2. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	4
3. ԱՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	4
3.1 Աշխարհագրական դիրք, կլիմա, պատմական ակնարկ	4
4. ԱՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՏԱՂ-Ի ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ	5
5. ԱՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՖԱԶ ԵՎ ՄԱՍՍԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ	6
6. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ	8
6.1 Կրթություն	8
6.2 Մշակույթ և սպորտ	9
6.3 Առողջապահություն	10
6.4 Սոցիալական պաշտպանություն	10
7. ԳՅՈՒՂԱՏՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	11
7.1 Գյուղատնտեսություն	11
7.2 Բնապահպանություն	13
8. ՔԱՂԱՔԱՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ / ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐ	14
8.1 Ճանապարհաշինություն	14
8.2 Զքամատակարարում ու զքահեռացում	14
9. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	16
9.1 Տեղական ինքնակառավարում և ապակենտրոնացում	16
9.2 Քաղաքացիական հասարակություն	17
10. ԱՐՏԱՔԻՆ ԿԱՊԵՐ, ՄԻՋԱՋԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՀԻՄՆԱԴՐԱՄՆԵՐ ԵՎ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	18
10.1 Արտաքին կապեր	18
10.2 Միջազգային կազմակերպություններ	18
10.3 Հիմնադրամներ	18
10.4 Զբոսաշրջություն	19

1. ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ՀՀԶԾ – Համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագիր

ՏԱՊ – Տարեկան աշխատանքային պլան

ՏԻՄ – Տեղական ինքնակառավարման մարմին

ՓՄՉ – Փոքր և միջին ձեռնարկություններ

ՓՄՉ ԶԱԿ – Փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ազգային կենտրոն

ԱԱՊԿ – Առողջության առաջնային պահպանման կենտրոն

ՀԿ – Հասարակական կազմակերպություն

ԳԱԱԿ – Գյուղատնտեսության աջակցության մարզային կենտրոն

ՈՒՎԿ – Ունիվերսալ վարկային կազմակերպություն

ԳՊԼ – Գնիշիկ պահպանվող լանդշաֆտ

ՀԿՏՀ – Համայնքի կառավարման տեղեկատվական համակարգի

WWF-Հայաստան - Բնության համաշխարհային հիմանդրամի

2. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակակից բարդ և փոխվառակցված աշխարհում շատ տարածված է, որ տեղական իշխանություններն իրենց համայնքի ապագայի համար պետք է ծրագրեն այնպիսի գործընթաց, որը կներգրավի տեղացի ժողովրդին համայնքի կարիքներին երկարաժամկետ լուծումներ տալու համար: Տեղական շահառուների հետ համատեղ համայնքի զարգացման տեսլականը մշակելը իշխանությունների առաջին և ամենակարևոր պարտականություններից մեկն է: Համայնքապետարանները, որպես ժողովրդավար կառուցներ, հաշվետու են իրենց բնակչությանը իրենց որդեգրած զարգացման ռազմավարական պլանի համար: Ուստի, այդ պլանը պետք է լինի առավելագույնս պարզ, հասանելի և իր մեջ պարունակի արդյունքներին հասնելու տևանելի ուղիներ՝ միաժամանակ, համապատասխանելով տեղի բնակչության կարիքներին և սպասումներին:

Այս ամենին հասնելու համար համայրապետարանները կազմում են Համայնքի հնգամայ զարգացման ծրագրեր (ՀՀԶԾ): Սակայն հաճախ հեռահար նպատակներին հասնելու ճանապարհին ի հայտ եկած այլ կարիքներն ու անհրաժեշտությունները խոչընդոտ են հանդիսանում համայնքի համար: Որպեսզի նման խոչընդոտները չեղեն տեղական իշխանություններին իրենց բոնած ուղուց, անհրաժեշտություն է առաջանում մշակելու ավելի կարճաժամկետ զարգացման ծրագրեր, որոնց համար հիմք կծառայի ՀՀԶԾ-ն:

Այս ամենի իրագործման համար կ համայնքները մշակում են իրենց համար Տարեկան աշխատանքային պլաններ (ՏԱՊ): ՏԱՊ-ը համայնքում առկա ֆինանսական, վարչական, մարդկային և սոցիալական ռեսուրսները կամ կապիտալները կառավարելու գործիք է, այն փաստաբույր է, ուր հստակուն ներկայացվում են սոցիալական, տնտեսական, մարդկային, բնական և այլ ռեսուրսների ներդրման միջոցով համայնքի զարգացմանն ուղղված՝ տվյալ տարկա համար ՏԻՄ-երի ռազմավարությունները, ծրագրերը և միջոցառումները:

3. ԱՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՆԿԱՐԱԳՐԸ

3.1 Աշխարհագրական դիրք, կլիմա, պատմական ակնարկ

Արենի բազմաբնակավայր համայնքը ներառում է Վայոց ձորի մարզի 9 բնակավայր, որոնք են Աղավնաձորը, Ազգարակաձորը, Արենին, Արփին, Գնիշիկը, Ելփինը, Խաչիկը, Չիվան և Ռինդը: Այս 9 բնակավայրերից 4-ը սահմանամերձ են, իսկ Խաչիկը բնակավայրը գտնվում է անմիջապես Հայադրբեջանական շվման գծի վրա և իրականացնում է սահմանապահ ֆունկցիաներ: Արենի համայնքի տարածքը հիմնականում ընկած է արփա գետի հովտի լայնացած մասում և Երևան Սեղրի ավտոմայրուղու երկարությամբ ձգվում է դեպի հյուսիս արևելք: Համայնքի բնակավայրերն աշքի են ընկնում իրենց կայուն զարգացող ենթակառուցվածքներով և վճռական են իրենց միավորվածությամբ բոնած զարգացման ուղին շարունակելու հարցում:

Համայնքի այժմյան տարածքը հնուց ի վեր ծառայել է որպես Շարուրի դաշտավայրից Վայոց ձոր մտնող կիրճը փակող կարևոր ռազմավարական կետ: Այստեղ են գտնվում պատմաճարտարապետական հայտնի կոթողներ, տեսարժան վայրեր և կարևոր զբոսաշրջային կենտրոններ: Արենի վարչական շրջանի տարածքում է գտնվում Հայաստանի ամենաայցելվող զբոսաշրջային վայրերից մեկը՝ Նորավանքի վանական համալիրը (կառ. 1339 թ., Ճարտ. Սոմիկ), ինչպես նաև Արենիի հայտնի Սբ. Սարգիս Աստվածածին եկեղեցին (կառ. 1321 թ., Ճարտ. Սոմիկ), այստեղ են գտնվում հայտնի Թոշունների և Մազելի քարանձավները: Թոշունների (Արենի-1) քարանձավում 2010 թ.-ին պեղումների ժամանակ գտնվել է աշխարհի ամենահին կաշվե կոշիկը, կանացի ծղուտ հագուստը և զինու հնձանը: Այս ամենը թվագրվում է շուրջ 6500 տարի մեջնից առաջ: Արենի համայնքում լայն զարգացում է ապրում զինու տուրիզմը, այստեղ գործում է 8 զինու գործարան: Գնիշիկը վարչական շրջանում են գտնվում հայտնի Արշերի և Մողրովի

քարանձավները: Սրանք հայտնի սուալակտիտային քարանձավներ են: Աղավնաձոր և Ռինդ բնակավայրերի վարչական տարածքում է գտնվում հայտնի պատմական Ռվացուր գյուղը, որտեղի գերեզմանոցում է հանգուս միջնադարյան հայ հայտնի ճարտարապետ, մանրանկարիչ, ծաղկող Սումիկի աճյունը: Արենի համայնքի հատկապես Արենի և Չիփա բնակավայրերում մեծ թափով է զարգանում տարածաշրջանում զարգացման լուրջ հեռանկարներ ունեցող հյուրատնային բիզնեսը: Արենի բնակավայրում տարեցտարի ավելանում են նաև տնային ռեստորանների թիվը: Համայնքի բոլոր բնակավայրերում ծաղկում է ապրում վշակութային կյանքը, Աղավնաձորում կա կառուցված արվեստի դպրոց, համայնքն ունի 3 մանկապարտեզ, 9 միջնակարգ կրթության ուսումնական հաստատություն, 1 գորամաս, որն իրականացնում է սահմանապահ առաքելություն:

Արենի բազմաբնակավայր համայնք է, որտեղ բնակչությանը մատուցվում են բարձրակարգ հանրային ծառայություններ, իսկ բնակիչները ձևավորել են ամուր քաղաքացիական հասարակություն:

4. ԱՐԵՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՏԱՊ-Ի ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ

Արենի համայնքի ՏԱՊ-ը կազմված ՀՀԶԾ-ի հիման վրա: Յուրաքանչյուր տարվա ՏԱՊ-ի իրագործմամբ կարելի կինքի հասնել ՀՀԶԾ սահմանած հեռահար և մոտակա նպատակներին: Այն հնրավոր կինքի միայն հետևողական և պարտաճանաչ աշխատանքի շնորհիվ: ՏԱՊ իրագործման համար միայն տեղական բյուջեն բավարա չի լինի, ուստի անհրաժեշտություն կառաջանա տարբեր դրամաշնորհային և ներդրումային ֆինանսավորումներ բերել Արենի համայք, ողջ ծրագրի իրագործման համար: Սրա համար Արենի համայնքապետարանն ունի անհրաժեշտ կամք ու վճռականությունը, ինչպես նաև բավարար մասնագիտացում ունեցող աշխատանքային կոլեկտիվ:

ՏԱՊ իրագործման համար 2018 թ.-ին պահանջվող ֆինանսական միջոցները և նրանց ծախսման ուղղությունները գնահատվել են հետևյալ կերպ. պահանջվող ընդհանուր գումարը կազմել է 371171.500 հազար դրամ, ընդ որում, ՏԱՊ-ում հստակեցված չեն ֆինանսավորման աղբյուրները, ուստի համայնքապետարանի աշխատակազմը փորձելու է ֆինանսավորման համար դուրս գալ համայնքային բյուջեի սահմաններից: 2018 թվականի ՏԱՊ-ով նախատեսված իրատեսական բյուջեի և ըստ ՀՀԶԾ-ի պահանջվող գրամարի տարբերությունը (Ճեղքածքը) կազմել է 0 դրամ: 2018 թվականի Արենի համայնքի ՏԱՊ-ով նախատեսված իրատեսական բյուջեն կազմում է 371171.500 հազ. դրամ, այդ թվում՝

- ՀՀ պետական բյուջեի հատկացումներ՝ 218532.800 հազար դրամ
- Համայնքային բյուջե՝ 152638.746 հազար դրամ

2018 թվականի Արենի համայնքի ՏԱՊ-ով պահանջվող ընդհանուր գումարը բաշխվել է հետևյալ կերպ.

Հիմնարկ/Ծախսատեսակ	Տարվա պահ (դրամ)
Արենիի համայնքապետարան ադրահամություն	4.200.000
Արենիի համայնքապետարան այլ մշակույթային կազմակերպություն	5.000.000
Արենիի համայնքապետարան ապարատի պահպանում	141.750.000
Արենիի համայնքապետարան արտադրոցական դաստիրակություն	15.930.000
Արենիի համայնքապետարան գույքատնտեսություն	500.000
Արենիի համայնքապետարան ընդհանուր բնույթի այլ ծառայություն	1.200.000
Արենիի համայնքապետարան ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություն	49.200.000
Արենիի համայնքապետարան կեդուածություն	3.800.000
Արենիի համայնքապետարան ճանապարհային տրամսպորտ	4.500.000

Հիմնարկ/Ծանսադեսակ	Տարվա այան (դրամ)
Արենիի համայնքապետարան մշակույթ	4.000.000
Արենիի համայնքապետարան նախադպուղական կոռուպցիոն	58.077.900
Արենիի համայնքապետարան ուղղություն	11.727.600
Արենիի համայնքապետարան պահուստային ֆոնդ	50.686.000
Արենիի համայնքապետարան ջրանային կառարություն	9.400.000
Արենիի համայնքապետարան տղիակական հասուլկ արտոնություններ	7.200.000
Արենիի համայնքապետարան փողոցական լուսավորություն	4.000.000
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ	371.171.500

Հարկ է նշել, որ Արենի համայնքը՝ ունենալով համար աշխարհագրական դիրք, զրավիչ է թե տեղական գործարար կազմակերպությունների, թե օտարերյա ներդրողների համար: Այդ իսկ պատճառով 2018 թ.-ին բացի բյուջետային միջոցներով նախատեսված ծախսերը, նախատեսվում են նաև այլ ներդրումներ, այդ թվում՝

- Մասնավոր հատվածի ներդրումներ
- Ֆինանսավորման այլ աղբյուրներ
- Միջազգային կազմակերպություններ և դոնորներ

Քանի որ դեռևս հստակեցված չեն ներդրումների չափերը, այդ իսկ պատճառով դրանք չեն նշվում և ներառված չեն տարեկան բյուջեի ծախսային մասում:

5. ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՄԱՄԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԵՎ ՓՄՁ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Արդյունաբերության, Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության (ՓՄՁ), ինչպես նաև մասնավոր հատվածի զարգացումը համայնքում աղքատության կրծատման և տնտեսական զարգացման ամենակարևոր ուղղություններից մեկն է: Այս կապակցությամբ ՏԱՊ-ով առաջարկվում է բիզնես պլանավորման և կառավարման տարածաշրջանային հասուլկ մոտեցումների կիրառման միջոցով համայնքում բարձրացնել գործարար ակտիվությունը ներգրավելով այդ գործընթացներում տեղական և տարածաշրջանային գործարար համայնքի ներկայացուցիչների:

Մասնավոր հատվածի զարգացման հիմնախնդիրների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ համայնքի տնտեսության հետագա զարգացման համար կարևոր է, համայնքի համագործակցությունը փոքր և միջին ձեռնարկություններին աջակցող տեղական և միջազգային կազմակերպությունների հետ: Այս տեսանկյունից հարկ է նշել, որ Արենի համայնքը մշտապես սերտորեն համագործակցել է Փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ազգային կենտրոնի (ՓՄՁ ԶԱԿ) հետ: Հարկ է նշել, որ այս ոլորտում հսկայական անելիքներ կան, քանի որ վերջին շրջանում Արենի համայնքի հատկապես Արենի և Շիվա բնակավայրերում լուրջ վերելք է ապրում ընտանեկան բիզնեսը (տնային ռեստորաններ, եկորատուններ): Ընտանեկան նմանատիպ բիզնեսներին զուգահեռ նաև մեծ աշխատժություն է նկատվում նաև տնայնագործական գինեգործության շրջանում: Հաշվի առնելով վերոնշյալ հանգամանքները Արենիի համայնքապետարանը նախատեսում է.

- ՓՄՁ աջակցման և մասնավոր հատվածի զարգացման տարածաշրջանային ծրագրերի մշակում
- Գերակա ոլորտներում մասնավոր հատվածի զարգացման համայնքային հայեցակարգային դրույթների իրականացում

- ՀՀ ՓՈՉ ԶԱԿ-ի Վայոց ձորի մասնակյունի հետ սերտ ու համապարփակ աշխատանքի կազմակերպում:

Հայտնի է, որ համայնքի գրեթե բոլոր բնակավայրերի համար գերակա ոլորտներ են տուրֆզմը, ջուրլմբերքների վերամշակումը և իրացումը: Եվ այս տեսանկյունից կարենք է ներդրումների առկայությունը, իսկ որպեսզի ներդրումներն արդարացված լինեն և նվազի նրանց ոփսկայնությունը, անհրաժեշտ է հստակեցնել այդ ապրանքների և ծառայությունների պահանջարկի ծավալները և իրացման շուկաները: Այստեղ որոշիչ է համայնքայիտարանի, ինչպես նաև ՓՈՉ ԶԱԿ-ի դերը, ընդ որում՝ ինչպես տարածքաշրջանային ծրագրերի մշակման, այնպես էլ տարեկան աշխատանքային պլանների շրջանակներում մասնակոր ներդրողներին խրախուսելու առումով:

• ԱՐԴՈՒՍԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Այս ոլորտը ևս անշափ կարենք է համայնքի զարգացման համար: 2018 թ.-ի հունվար ամսվա դրույթամբ համայնքի տարածքում գործում է ոլորտը ներկայացնել 4 ընկերություն, որոնք գունվում են Արենի, Գնիշիկ և Խաչիկ բնակավայրերում, և զբաղվում են հանքարդյունաբերությամբ, մասնավորապես վերամշակում են դեկորատիվ տրավերտին, քվարցիտ և տուֆավազաքարեր: Համայնքի տարածքում գործունեություն են իրականացնում նաև վերամշակող արդյունաբերությամբ զբաղվող մի շարք ընկերություններ: Արժե նշել հատկապես զինու գործարանների առկայությունը: Հայաստանի համար ազգային համարվող այս ոլորտի 7 ներկայացուցիչ կա Արենի համայնքում, որոնք արտադրում են աշխարհահոչակ Արենի տեսակի զինին: Կարի վերամշակող 1 ընկերություն է գործում Ելփին բնակավայրում: Այստեղ գործում է նաև <<Արենի>> ՀԵԿ-ը, որն էլեկտրաէնեգիա արտադրող միակ ընկերությունն է համայնքում: Կան նաև այլ ընկերություններ, որոնք զբաղվում են սարսարանային տնտեսությամբ, չըերի արտադրությամբ: Արենի համայնքի տարածքում գործում են նաև բազմաթիվ խանութներ, 4 ռեստորան, մեկ հանգստի հովիտ, ինչպես նաև մի շարք սրճարաններ:

Այս ոլորտում անելիքներ կան այն առումով, որ հարկ է ստեղծել հավասար մրցակցային պայմաններ, որպեսզի ոլորտով զբաղվող ընկերությունների թիվն ավելի մեծ աճ գրանցի: Արդեն իսկ կան ոլորտի զարգացման մշակված հետանկարներ և տեսլական:

Ներդրումների մասով կարելի է նշել մի շարք նախագծեր, որոնք տեղ են գտել Արենիի ՀՀԶԾ-ում: Խաչիկ սահմանապահ բնակավայրում նախատեսվում է կառուցել տեքստիլ արդյունաբերություն, որը լրացրիչ աշխատանքեր կապահովի համայնքի բնակիչների համար: Բանակցություններ են ընթանաւ նաև բնակավայրի տարածքում գինու և շամպային գործարան հիմնելու նախագծի շուրջ: Արենի բանակավայրում էլ, ըստ պայմանավորվածությունների, շուտով <<Թուֆենկյան հոսֆիթալիթի>> ՍՊԸ-ն կսկսի նոր գինու և, ըստ պայմանավորվածությունների, համայնքի համայնքի ապահովելով ավելի քան 80 գործարանի, գինու սպայի և հյուրանոցի շինարարական աշխատանքները ապահովելով ավելի քան 80 աշխատանքեր համայնքի բնակիչների համար: Ինչպես պարզորդ նկարագրված է, Արենի համայնքի ՏԱՊ-ում տեղ են գտած բազմաթիվ ծրագրեր, որոնք իրականացվելու են արտադրության ֆինանսավորմամբ: Շնայած համաշխարհային տնտեսությունում տագնապալի որոշակի սպասումների, 2018 թ.-ի համար համայնքի արդյունաբերության գերակա ճյուղերում մասնակոր ընկերությունների, ներդրողների և ֆինանսական կառույցների կողմից ՀՀԶԾ-ով պլանավորվել է ընդամենը 5.580 մլն դրամի ներդրում, այդ թվում ըստ ոլորտների

- Մշակող արդյունաբերություն 5410.00 մլն ՀՀ դրամ
- Թերթ արդյունաբերություն 170 մլն ՀՀ դրամ

Որից ըստ ներդրողների

- «Թուֆենկյան հոսֆիթալիթի» ՍՊ ընկերության միջոցներով 5000.00 մլն ՀՀ դրամ:
- «Քյոշ» ՍՊ ընկերության միջոցներով 170 մլն ՀՀ դրամ
- «Գյուղամեջ» ՍՊ ընկերության միջոցներով 240 մլն ՀՀ դրամ:

- Խաչիկ բնակավայրում տեքստի արդյունաբերության համար՝ շուրջ 170 մլն ՀՀ դրամ:

Համայնքի արդյունաբերության և մասնավոր հատվածում պլանավորված ներդրումների գերակշիռ մասը մշակող արդյունաբերության ոլորտում է:

Անհրաժեշտ է նշել, որ ներկայացված թվերն ունեն ամենու միտում, քանի որ շատ ներքրող ընկերությունների հետ բանակցությունները դեռևս ընթացիկ փուլում են գտնվում և չկան ներդրումների հստակ չափեր:

6. ԱՌԵԲԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ

6.1 Կրթություն

2018 թվականին Արենի համայնքի կրթության որակի բարձրացումը համայրի դեկավար կազմը դիտում է որպես ոլորտի զարգացման գերակա նպատակ: Այն ամբողջովին արտացոլում է 2016-2025 թթ. «Կրթության զարգացման պետական ծրագրի» հիմնական պահանջները: Կշարունակվեն աշխատանքները դպրոցի խնայողությունների նպատակային օգտագործման ուղղությամբ:

Ուշադրություն է դարձվելու ուսումնական հաստատությունների գործունեության արդյունավետության և կառավարման մեխանիզմների կատարելագործմանը, հաշվետվողականության համակարգի և գործունեության բափանցիկության բարելավմանը: 2018 թ.-ին կարևոր ուղղություններից կհամարվի նախադպրոցական կրթության նկատմամբ աջակցության և վերահսկողության իրականացումը: Կշարունակվի հատուկ կրթական և առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ինտեգրման գործընթացը /ներառական կրթություն/: Ուշադրության կենտրոնում կմնան պարտադիր ուսուցումից տարբեր պատճառներով դուրս մնացած երեխաներին հանրակրթական համակարգ վերադարձնելու խնդիրները: 2018թ. ՏԱՊ-ով կշարունակվեն դպրոցների վերանորոգման, տեխնիկական վերազննման և գույքի բարմացման միջոցառումները, ուսուցիչների ատեսանական մասնագիտական կարողությունների բարձրացման, դպրոցների կառավարման մեխանիզմների ուժեղացման, նախադպրոցական և մասնագիտական կրթության զարգացման գործընթացները:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Արենի բնակավայրի ՀՀ ԶՈՒ-ով և 2018 թ.-ին կրթության ոլորտի համար Արենիի համայնքապետարանի պատվիրատվությամբ նախատեսվել է 5,6 մլն ՀՀ դրամի ներդրում այդ թվում՝

- 2400.00 հազ. ՀՀ դրամ Արենիի միջնակարգ դպրոցում սանհանգույցի կառուցման համար,
- 3000.00 հազ. ՀՀ դրամ Ռինոյի միջն. դպրոցի տանիքի վերանորոգման համար,
- 200 հազար ՀՀ դրամ Չիվայի միջն. դպրոցում ճաշարանի կառուցման համար:

Աղավնաձոր և Արփի բնակավայրերում նախատեսվում է մանկապարտեզներին կից հիմնել նախակրթարաններ՝ մանկապարտեզային տարիքում գտնվող և մանկապարտեզ հաճախելու հնարավորություն չունեցող երեխաներին կրթական գործընթացում ներգրավելու համար: Համայնքապետարանն արդեն դիմել է «Կրթության բարելավում» ծրագրին ընդհանուր 16 մլն ՀՀ դրամի ներդրման համար, այդ թվում՝

- 8000.00 հազ. ՀՀ դրամ Արփիի մանկապարտեզին կից նախակրթարան հիմնելու համար
- 8000.00 հազ. ՀՀ դրամ Աղավնաձորի մանկապարտեզին կից նախակրթարան հիմնելու համար

Համայնքի տարածքում գործող կրթական հաստատություններից Արենիի միջնակարգ դպրոցի շենքը 3-րդ կարգի վրարային է և անհրաժեշտություն կա այն հիմնանորոգելու կամ բոլորովին նոր շենք կառուցելու: Նոր շենքի համար նախսկին Արենիի համայնքապետարանի կողմից կատարվել է հողահատկացում: Արենի բնակավայրում առկա է նաև մանկապարտեզի խնդիր, քանի որ բնակավայրի մանկապարտեզն ավիրվել է Արցախյան պատերազմի տարիներին և նոր դեռևս չի կառուցվել: Մանկապարտեզի համար կատարվել է հողահատկացում, անց է կացվել էլեկտրականություն, համայնքի կողմից ներդրվել է ծրագրի համար 7 մլն ՀՀ դրամ, իսկ ամրող ծրագրի նախահաշվային արժեքը կազմում է 120 մլն ՀՀ դրամ:

Համայնքի տարածքում գործում է 4 մանկապարտեզ՝ Ռինլի, Արփիի, Աղավնաձորի և Ազարակաձորի: ՀՀ պետական բյուջեից նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների միջոցով 2018 թվականին նախատեսվում է 5490,00 հազ. ՀՀ դրամի ներդրում Արփի բնակչայրի մանկապարտեզի հիմնանորոգման համար:

Աղյուսակ 1. Արենիի ՀՀԶԾ-ով 2018 թ.-ի համար կարիքների գնահատման և 2018թ.-ի ՏԱՊ-ում ընդգրկված ներդրումային ծրագրերի համադրումը կրթության ոլորտներում

Ոլորտը / ֆինանսավորման աղյուրը	2018 թ.-ի կարիքների գնահատման արժեքը ըստ ՀՀԶԾ-ի	2018 թ.-ի ՏԱՊ-ով նախատեսված իրատեսական բյուջե	ՏԱՊ-ի և ՀՀԶԾ-ի տարբերությունը (Ճեղքածք)
Կրթություն, այդ թվում նախակրթարաններ և արտադրոցական հաստատություններ	35325000	35325000	0
ՀՀ պետական բյուջե, այդ թվում՝	21490000	21490000	0
Մեփական միջոցներ	21490000	21490000	0
Վարկային միջոցներ			0
Միջազգային կազմակերպություններ և դրույրներ			0
Համայնքային բյուջե	13835000	13835000	0
Մասնավոր ներդրողներ			0
Այլ աղյուրներ			0

6.2 Մշակույթ և սպորտ

Արենի համայնքի ՀՀԶԾ-ով 2018 թ.-ին մշակույթի և սպորտի ոլորտների համար պլանավորվել է կատարել 7500,00 հազ. դրամ ծավալով աշխատանքներ, այդ թվում՝ 6500,00 հազ. Դրամը՝ պետքութեաւ:

- Աղավնաձորի արվեստի դպրոց՝ 500,00 հազ. դրամ
- Չիվայի կուլտուրայի տուն՝ 1000,00 հազար ՀՀ դրամ
- Եղիշինի կուլտուրայի տուն՝ 1500,00 հազար ՀՀ դրամ
- Ազարակաձորի հանդիսությունների սրահ՝ 2500,00 հազար ՀՀ դրամ
- Սպորտային համայնքային միջոցառումներ (Ֆուտզալ, բասկետբոլ, ֆուտբոլ, շախմատ և այլն) շուրջ 1000,00 հազար ՀՀ դրամ
- Արենի համայնքի մշակութային միջոցառումների կազմակերպման համար անհրաժեշտ տեխնիկայի ձեռքբերում՝ 800,00 հազար ՀՀ դրամ (ԳՊԼ):

Աղյուսակ 2. Արենիի ՀՀԶԾ-ով 2018 թ.-ի համար կարիքների գնահատման և 2018թ.-ի ՏԱՊ-ում ընդգրկված ներդրումային ծրագրերի համադրումը մշակույթի և սպորտի ոլորտներում

Ոլորտը / Փիեանսավորման աղբյուրը	2018 թ.-ի կարիքների գնահատման արժեքը ըստ ՀՀԶԾ-ի	2018 թ.-ի ՏԱՊ-ով նախատեսված իրատեսական բյուջե	ՏԱՊ-ի և ՀՀԶԾ-ի տարբերությունը (ճեղքվածք)
Աշակույթ և սպորտ	7300000	7300000	0
ՀՀ պետական բյուջե, այդ թվում՝			0
Սեփական միջոցներ			0
Վարկային միջոցներ			0
Միջազգային կազմակերպություններ և դրնորներ	800000	800000	0
Համայնքային բյուջե	6500000	6500000	0
Մասնավոր ներդրողներ			0
Այլ աղբյուրներ			0

6.3 Առողջապահություն

Հաշվի առնելով համայնքում առողջապահության ոլորտի ներկա վիճակը, առողջապահական ծառայությունների մատչելիության ու որակի բարձրացումը համայնքում սահմանվել է որպես ՀՀԶԾ-ի ոլորտային գերակա նպատակ:

- Տեղային և մարզային մակարդակներում կառավարման, մոնիթորինգի և վերահսկողության բարելավում
- Ազգաբնակչությանը ցուցաբերվող բուժօգնության որակի և մատչելիության շարունակական բարձրացում
- Երեխաններին և դեռահասներին ցուցաբերվող բուժօգնության որակի և մատչելիության շարունակական բարձրացում,

Այսօր Արենի համայնքի միայն Գնիշիկ բնակավայրում չկա բուժկետ, մնացած բնակավայրերն ապահովված են բուժկետով: Գործում է 2 Առողջության առաջնային պահպանման կենտրոն (ԱԱՊԿ): Արենի ԱԱՊԿ-ն սպասարկում է Արենի, Խաչիկ, Չիվա Ռինդ և Ելփին բնակավայրերը, իսկ Աղավնաձորի ԱԱՊԿ-ն՝ Աղավնաձոր և Արփի բնակավայրերը: Ազարակաձորի բուժկետը սպասարկվում է մարզկենտրոն Եղեգնաձորից, իսկ Գնիշիկ բնակավայրին ընդհանրապես ապահովված չէ բժշկական ծառայություններով:

6.4 Սոցիալական պաշտպանություն

2018 թ.-ի հունվարից, համայնքների խոշորացման հետևանքով, Վայոց ձորի մարզի Եղեգնաձոր, Արենի, Գլաձոր, Ջերմուկ և Եղեգիս համայնքներում արդեն իսկ կան սոցիալական աշխատողներ: Սա լուրջ առաջընթաց է ոլորտային տեսանկյունից: Արենի համայնքի բնակչությունը կազմում է 11784: Աղքատության շեմից ցածր գտնվող ընտանիքների թվի տեսակարար կշիռը համայնքի ընտանիքների ընդհանուր թվի մեջ կազմում է շուրջ 15%:

Ծրագրվում է 2018 թ.-ի ընթացքում ոլորտային նպատակների իրականացման համար սոցիալապես անապահով խավի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված վճարներ տրամադրել: 2018 թվականի համար նախատեսվում է ոլորտի համար հատկացնել համայնքային բյուջեից շուրջ 7200.00 հազ. ՀՀ դրամ Սոցիալական աշխատողի միջոցով վեր է հանվել ընտանիքի կամ անհատի կարիքավորության աստիճանը և գնահատված արժեքով փոխհատուցվում է առաջացած կարիքները:

Հատ կարևոր է բնակչությանը մատուցվող սոցիալական ծառայությունները մատչելի և որակյալ դարձնելը, քանի որ այն նոր ծառայություն է և բնակչության վստահությունը ծրագրի անաշար և բոլորի

համար հավասար լինելու հանդեպ մեծ ձեռքբերում կլինի: Ծրագրերի կենսագործմանը կուտրորդվեն Արենի համայնքում սոցիալական ծառայություններ մատուցող կառույցի ողջ ներուժը:

ՏԱՊ-ում տեղ գտած գործողությունների պլանը հետևյան է.

- Բնակավայրերում սոցիալական պլանների կազմում և իրականացում:
- Արենի համայնքի բնակավայրերի մշակութային և սպորտային կենտրոններում թերահարթակների կառուցում: / Նախատեսվում է իրականացնել արտաքյուղետային միջոցներով:
- Զոհիված կամ հաշմանդամ դարձած գինծառայողների ընտանիքներին ֆինանսական աջակցություն: / Ծրագրը նախատեսվում է իրականացնել մայիսյան հաղթանակներին նվիրված միջոցառումների շրջանակներում համայնքային բյուջեի միջոցներով:

Ծրագրային աշխատանքների իրականացման համար ցանկալի է, որ բացի պետական և համայնքային բյուջեների միջոցներից լինեն նաև որոշակի ներդրումներ միջազգային, դռնոր և մասնավոր կազմակերպությունների կողմից, որոնք կնպատակառուղղվեն ՏԱՊ 2018-ով կամ ՀՀՉԾ-ով ոլորտում նախատեսված աշխատանքների իրականացմանը: 2018թ. սոցիալական ծառայությունների մատչելիությունն ու որակը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է ընդլայնել սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված աջակցության ծրագրերը, մասնավորապես բարելավել կարիքավոր ընտանիքների, անօգնական տարեցների, հաշմանդամություն ունեցող անձանց և գործազրկների պաշտպանվածությունը: Բազմամյա ծրագրերի իրականացման համար նախատեսվում են իրականացնել ընդգրկուն աշխատանքներ, որոնցում կարենրվում է նաև սոցիալական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների շարունակական աջակցության ցուցաբերումը: Պետությունը ուղղորդված և կանոնակարգված աշխատանքներ է իրականացնում ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի կայացման ուղղությամբ, որոնք նաև ՀՀՉԾ-ում ընդգրկված ծրագրային աշխատանքներից են: Ներկայում Արենի համայնքի կենտրոն հանդիսացող համանուն բնակավայրի միջնակարգ դպրոցում ներդրված է ներառական կրթական համակարգ: Արենի համայնքապետարանը պետք է հետևողական գործունեություն ծավալի այս ուղղությամբ, որպեսզի համայնքի մնացած բնակավայրերում էլ աստիճանաբար ներդրվի ներառական կրթության համակարգը: Սոցիալական ծառայության մատուցման նախապայման է բնագավառում ընդգրկված աշխատող(ներ)ի մասնագիտական հմտության շարունակական կատարելագործումը:

Միաժամանակ, հարկ է նշել նաև բնակչության զբաղվածության մակարդակի բարձրացման անհրաժեշտության մասին: 2018 թ.-ին, ինչպես միշտ, զբաղվածության արդյունավետությունը բարձրացնելու, գործազրկների և աշխատանք փնտրողների համար աշխատանքի հնարավորությունները մեծացնելու նպատակով ՀՀ կառավարությունը կշարունակի իր նպատակամետ քաղաքականությունը: Սակայն այս ուղղությամբ հսկայական անելիքներ կան նաև տեղերում: Համայնքապետարանն ու ոլորտի համար պատասխանատու աշխատանքային խումբը ջանք չեն խնայի, ոլորտային հարցերին առավելագույն լուծում տալու համար: Կարևոր է նշել հանգամանքը, որ միայն ներքին ֆինանսական միջոցներով բոլոր ծրագրային նախագծերին լուծում տալն անհնարին կլինի, ուստի հարկավոր է նպատակառուղղվել դեպի արտաքյուղետային միջոցները (դռնոր կազմակերպություններ, դրամաշնորհներ և այլն):

7. ԳՅՈՒՂԱՏՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԲՆԱՊԱՇՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

7.1 Գյուղատնտեսություն

Տարածաշրջանի տնտեսության մեջ գյուղատնտեսության ոլորտն ավանդաբար նշանակալից տեղ է գրադեցրել: Սակայն ներկա շրջանում գյուղատնտեսական արտադրողականության բարձրացումը ՀՀՉԾ-ի այս ոլորտի ամենակարենք նպատակներից է: Այս նպատակն իրականացնելու համար անհրաժեշտ է ունենալ գյուղատնտեսական հեռանկարների վերաբերյալ հստակ պատկերացումներ, հստակ սահմանված

ոլորտային գերակայություններ, լավ հիմնավորված ռազմավարություն, ինչպես նաև համատեղ գործողություններ տարածքային կառավարման մարմինների, զուղատնտեսական ասոցիացիաների, համայնքների և ֆերմերների կողմից, ինչպես նաև ֆինանսական միջոցների առկայություն։ Արենի համայնքի ՀՀԶԾ-ում զուղատնտեսության ոլորտի առաջնային թիրախներից են։

1. Սերմնաբուժական տնտեսությունների հիմնումը հացահատիկային, միամյա ու բազմամյա խոտարույսերի սերմնաբուժության համար
2. Բանջարեղենի և պտղի պահպանման սառնարանային տնտեսությունների հիմնումը
3. Բանջարեղենի և պտղի վերամշակման արտադրամասերի հիմնումը
4. Կաթի սառեցման և վերամշակման արտադրամասերի հիմնումը
5. Մշակությունից դուրս մնացած վարելահողերի աստիճանաբար շրջանառության մեջ ներգրավումը
6. Հակակարկուային կայանքների ավելացումը
7. Գյուղատնտեսական տեխնիկայի ձեռքբերումը
8. Բազմամյա տնկարկների ավելացումը
9. Ինտենսիվ այգիների հիմնումը
10. Կաթիլային ոռոգմամբ այգիների ավելացումը
11. Տարածաշրջանի համար թիրախային հանդիսացող խաղողագործության զարգացումը։

Ոլորտի զարգացման համար, իհարկե, բոլոր 11 կետերն էլ անշափ կարևոր են, սակայն անհնարին է ամբողջն իրականացնել միայն մի տարվա ընթացքում։ Այդ իսկ պատճառով ՏԱՊ-2018-ով նախատեսվում է միջոցներ ձեռնարկել սառնարանային տնտեսությունների ավելացման ուղղությամբ, քանի որ արդեն իսկ սառնարանային տնտեսություններ կան հիմնված Ռինդ և Չիլա բնակավայրերում։ Հակակարկուային կայանքներ կան տեղադրված Արենի և Աղավնաձոր գյուղերում, զուղատնտեսական տեխնիկայի ձեռքբերման համար արդեն իսկ կան պայմանավորվածություններ ներդրում անելու պատրաստ կազմակերպության հետ։

Ոռոգման ցանցի կարգավորումը շարունակում է մնալ Արենի համայնքում կարևոր հիմնախնդիրներից մեկը։ 2018 թ.-ի տարեկան բյուջեով նախատեսված է Արենի բնակավայրում իրականացնել դրենաժ և 3-4 մայր առուների մաքրման և նորոգման աշխատանքներ։ Ոռոգման ջրազգերի նորոգման կամ կառուցման համար 2018 թ.-ի տարեկան բյուջեով նախատեսված են աշխատանքներ համայնքի բոլոր բնակավայրերում ընդհանուր 19.900,00 հազ ՀՀ դրամ բյուջեով։ Հատկանշական է, որ ողջ գումարը հատկացվելու է համայնքային բյուջեից։

Աղյուսակ 3. Արենի համայնքի ՀՀԶԾ-ով 2018թ.-ի համար կարիքների գնահատման և 2018թ.-ի ՏԱՊ-ով ընդունված ներդրումային ծրագրերի համադրումը զուղատնտեսության ոլորտում

Ոլորտը / Փինանսավորման ադյուրը	2018 թ.-ի կարիքների գնահատման արժեքը ըստ ՀՀԶԾ-ի	2018 թ.-ի ՏԱՊ-ով նախատեսված իրատեսական բյուջե	ՏԱՊ-ի և ՀՀԶԾ-ի տարբերությունը (Ճեղքածք)
Գյուղատնտեսություն, այդ թվում			0
Ոռոգման ջրազգեր	19900000	19900000	0
ՀՀ պետական բյուջե, այդ թվում՝			0
Սեփական միջոցներ			0
Վարկային միջոցներ			0
Միջազգային կազմակերպություններ և դուռըներ			0
Համայնքային բյուջե	19900000	19900000	0
Մասնավոր ներդրողներ			0
Այլ ադյուրներ			0

Անասնաբուժություն

Պետական ֆինանսավորմամբ 2018 թ. տարբեր հիվանդությունների դեմ պատվաստում կտրանակ 4364 գլուխ խոշոր եղջերավոր կենդանիներ, 1620 գլուխ մանր եղջերավոր կենդանիներ, 385 գլուխ խոզեր, 20890 թև թռչուններ:

Հարունակվելու է Հայ-Շվեյցարական համատեղ <<Անասնաբուժության զարգացում Հայաստանի հարավում>> ծրագիրը, որի շրջանակներում Արենիի համայնքապետարանը Ելփին բնակավայրի <<Երփին>> գյուղատնտեսական կոռուպտատիվի հետ համատեղ համագործակցում է <<Ռազմավարական զարգացման գործակալությունն>> ՀԿ հետ:

Նույն ծրագրի շրջանակներում 2018 թ.-ին կակավեն նաև Ելփին, Արենի, Խաչիկ, Չիվա, Գնիշիկ, Արփի, Ազգարականը և Աղավնաձոր բնակավայրերում ջրախմոցների, փարախների և հովվատների կառուցման աշխատանքները: Համայնքների անասնաբույժների մոտիվացման համար սահմանվել է նախկինից շուրջ կրկնակի բարձր աշխատավարձ, ինչպես նաև անասնաբուժապասարկումը բնակիչների համար կրկնակի բարձր աշխատավարձ, ինչպես նաև անվանագիր անվանագիր անվանագիր: Գյուղատնտեսության բոլոր ճյուղերի զարգացման նպատակով Արենի կիրականացիկ բացարձակ անվար: Գյուղատնտեսության բոլոր ճյուղերի զարգացման նպատակով Արենի համայնքը կշարունակի սերտ համագործակցությունը Գյուղատնտեսության աջակցության մարզային կենտրոնի (ԳԱԱԿ), ինչպես նաև ցածր տոկոսներով գյուղատնտեսական վարկավորում իրականացնող ՌԱՆԻԿԵՐՍԱԼ վարկային կազմակերպությունների (ՌԻՎԿ) մասնագետների և համայնքների ՌԱՆԻԿԵՐՍԱԼ վարկային կանոնադրությունների հետ կանցկացվեն սեմինար խորհրդակցություններ:

7.2 Բնապահպանություն

Չնայած, որ Արենի համայնքում չկան որպես այդպիսիք զրանցված բնապահպանական կազմակերպություններ, Արենիի համայնքապետարանը 2018 թ.-ի հունվարից ունի սանհիտարական մաքրության և էկրամակարգի պահպանման պատասխանատու: Մաքրության ծրագրի շրջանակներում պարբերաբար այցելություններ են կազմակերպվում համայնքի բնակավայրեր, շրջանակներում պարբերաբար այցելություններ, բնապահպանական տեսանկյունից վտանգ ներկայացնող երևույթները և մշակվում են խնդիրներից խուսափելու կամ դրանք լրիծելու տարբերակներ: Նախատեսվում է նաև 2018 թ.-ին իրականացնել <<Ապրուր Արենի>> ծրագիրը, ըստ որի տարբա վերջում մրցանակ է տրվելու լավագույն բնակավայրին ըստ աղբավայրերի և փողոցների մաքրության և այլ լավ ցուցանիշների: Համայնքի բնապահպանական իրավիճակը բարելավելու նպատակով 2018թ.-ին նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները.

- Արփա գետի հունի ամբողջական մաքրում
- Ելփին գետի հունի ամբողջական մաքրում
- Պարբերական մաքրման աշխատանքներ Նորավանքի կիրճում
- Արենի համայնքի տարածքում մասնավոր հանգստի գոտիների վրա խիստ վերահսկողական մեխանիզմների ներդրում, որպեսզի տեղադրվեն աղբամաններ ու հող տարբա շրջակա միջավայրի մաքրության պահպանման համար
- Բոլոր բնակավայրերի գոնե կենտրոնական փողոցներում աղբամանների տեղադրում
- Աղբահանության ավելի ինտենսիվ կազմակերպում բոլոր բնակավայրերում
- Աղբավայրերի բարեկարգում, կամ նոր աղբավայրերի ստեղծում
- Իրականացնել ծառատունկ և նմանատիպ այլ վիզոցառումներ
- Հարունակել համագործակցությունը WWF Հայաստան և Գնիշիկ պահպանվող լանդշաֆտ (ԳՊԼ) կազմակերպությունների հետ, որով պայմաններ են ստեղծվում Արենի համայնքի տարածքի կենդանական և բուսական աշխարհի պահպանման և բազմացման համար:

Ընդհանուր առմամբ 2018 թվականի ՏՍԴ-ով և ՀՀԶԾ-ով նախատեսվում է ոլորտում իրականացնել շուրջ 19498.00 հազար ՀՀ դրամի ներդրում, որից 15818.00 Հազար ՀՀ դրամ՝ համայնքային բյուջեով և 3679.20

հազար ՀՀ դրամը՝ ՀՀ պետական բյուջեից նպատակային հատկացումների՝ առվակենցիաների միջոցով՝ որպես Աղավնաձոր քնակավայրում կոյուղագծի հիմնանորոգման համար 60%-ի չափով համաֆինանսավորում:

Աղյուսակ 4. Արենիի ՀՀԶԾ-ով 2018 թ.-ի համար կարիքների գնահատման և 2018թ. ՏԱՊ-ով ընդգրկված ներդրումային ծրագրերի համարումը քնապահպանության ոլորտում:

Ոլորտը / ֆինանսավորման աղյուրը	2018 թ.-ի կարիքների գնահատման արժեքը ըստ ՀՀԶԾ-ի	2018 թ.-ի ՏԱՊ-ով նախատեսված իրատեսական բյուջե	ՏԱՊ-ի և ՀՀԶԾ-ի տարբերությունը (Ճեղվածք)
Բնապահպանություն, այդ թվում			0
Աղբահանություն	6500000	6500000	0
Կողուղաջրեր	12998000	12998000	0
Այլ աղյուրներ			0
ՀՀ պետական բյուջե, այդ թվում՝	3679200	3679200	0
Աեփական միջոցներ			0
Վարկային միջոցներ			0
Միջազգային կազմակերպություններ և դրանք			0
Համայնքային բյուջե	15818000	15818000	0
Մասնավոր ներդրողներ			0
Այլ աղյուրներ			0

8. ՔԱՂԱՔԱՇԽՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԱԿԱՌՈՒՅՑՎԱԾՔՆԵՐ

8.1 Ճանապարհաշինություն

Արենի համայնքում ընդգրկված է 9 գյուղական քնակավայր՝ ներառյալ համայնքի կենտրոն հանդիսացող Արենի գյուղը: Բնակավայրերում առկա չեն պետական կամ համայնքային սեփականության բազմաբնակարան շենքեր: Բնակարանային ֆոնդը ամրողությամբ կազմում են սեփական տները: Արենիի 2018 թ.-ի ՏԱՊ-ով նախատեսվում է ներդրումներ կատարել Արենի համայնքի հին թաղամասում կատարելով դրենաժ այդտեղի սեփական տների տերերի համար ի հայտ եկած բազմաթիվ խնդիրների լուծման համար: Չնայած, որ դրենաժը կարելի է համարել նաև քնապահպանական խնդիր, այնուամենայնիվ, այս տարածքում այն գերազանցապես կատարվելու է տների խնդիրները կարգավորելու համար: Դրենաժի համար նախատեսված է 2018 թ.-ի տարեկան բյուջեից ծախսել 1000,00 հազ. ՀՀ դրամ:

Արենի համայնքի ավտոմոբիլային և հանդամեջյան ճանապարհների ցանցը կազմում են միջպետական նշանակության ճանապարհները, հանրապետական նշանակության ճանապարհները, համայնքային նշանակության ճանապարհները, այդ թվում՝ հանդամեջյան և գյուղամիջյան ճանապարհները:

Համայնքում կան կամուրջներ եւ կամուրջային անցումներ: Ընդհանուր առմամբ ճանապարհների բարեկարգման կամ նորոգման համար համայնքը 2018 թվականին նախատեսում է համայնքային բյուջեից տրամադրել 19400.00 հազար ՀՀ դրամ:

8.2 Ջրամատակարարում ու ջրահեռացում

Ջրամատակարարումը համայնքում իրականացվում է Համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպության (ՀՊԱԿ) միջոցներով: Խմելու ջուրը ոազմավարական ուսուրս է, որի մատակարարման հետ կապված

շատ համայնքներում կան բազմաթիվ խնդիրներ: Այս ոլորտի հետ կապված խնդիրները կարգավորված են համայնքի 9 բնակավայրերից միայն 2-ում՝ Ռինդում և Աղավնաձորում: Մնացած բնակավայրերում խնդիրն առանձնակի լրջության է հասնում: Ազարակածոր բնակավայրում առկա ոռոգման ջրի հետ կապված խնդիրների պատճառով շատ տնամերձերում օգտագործվում է բնակավայրի խմելու ջուրը՝ հանգեցնելով նրան, որ բարձրադիր տները ամբողջությամբ կամ գրեթե ամբողջությամբ գրկվում են խմելու ջրից: Արենիի Հին թաղամասերն օգտվում են Ախտայի այգիներ կոչվող հանդամասից բխող բնական հանքային ջրով, որը չի համապատասխանում խմելու ջրի ստանդարտներին, ուստի բազմաթիվ հիվանդությունների առյուր է հանդիսանում: Այս ջրից օգտվում է բնակավայրի գրեթե 1/3-ը: Հաշվի առնելով այս և բազմաթիվ այլ հանգամանքներ Արենիի համայնքապետարանը ՏԱՊ 2018-ով նախատեսում է ոլորտային ուղղության վրա ծախսել միայն տարեկան բյուջեի մասով 21850,00 հազ. ՀՀ դրամ և 35890,00 հազ. ՀՀ դրամ պետական բյուջեի միջոցներով՝ որպես սուբվենցիա: 2018 թվականի ընթացքում նախատեսվում է նաև հիմնանորոգել Արենի բնակավայրի Հին կամուրջը պետական բյուջեի միջոցներով՝ ընդհանուր 37000,00 հազ. ՀՀ դրամի նախահաշվային բյուջեով:

Համաձայն Արենի համայնքի 2018 թ.-ի տարեկան բյուջեի բաղադրաշինության ոլորտում 2018 թ.-ին համայնքում նախատեսված է

1. Համայնքային բյուջեի միջոցներով իրականացնել 53300,00 հազ. ՀՀ դրամ ծավալով աշխատանքներ, այդ թվում՝
 - Ճանապարհների բարեկարգում՝ 19400,00 հազ. ՀՀ դրամ
 - Զրամատակարարման ցանցի բարեկարգում՝ 21850,00 հազ. ՀՀ դրամ
 - Փողոցների արտաքին լուսավորության անցկացում՝ 2250,00 հազ. ՀՀ դրամ
 - Գնիշիկ բնակավայրում վարչական շենքի բարեկարգման ծախս՝ 500,00 հազ. ՀՀ դրամ
 - Բնակավայրային գերեզմանատան բարեկարգում՝ 2700,00 հազ. ՀՀ դրամ
 - Ազարակածոր բնակավայրում հանդիսությունների սրահի վերանորոգում՝ 2500,00 հազ. ՀՀ դրամ, որից՝ 2500,00 հազ. ՀՀ դրամը՝ համայնքի ֆոնդային բյուջեից
 - Արենի բնակավայրում երիտասարդական կենտրոնի կառուցում՝ 2000,00 հազ. ՀՀ դրամ,
 - Արփի բնակավայրում սանհանգույցի կառուցում՝ 2100,00 հազ. ՀՀ դրամ, որից՝ 2100,00 հազ. ՀՀ դրամը՝ համայնքի ֆոնդային բյուջեից
2. ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով՝ որպես սուբվենցիա հատկացվող գումարներն ուղղորդել ընդհանուր 35890,00 հազ. ՀՀ դրամ ծավալով աշխատանքների համաֆինանսավորմանը՝ 40% չափով՝ 14356,00 հազ. ՀՀ դրամ, որից՝
 - Զիվա բնակավայրում խմելու ջրի ջրագծի նորոգման համար պետական բյուջեից՝ 3635,20 և համայնքային բյուջեից՝ 5452,20 հազ. ՀՀ դրամ:
 - Ելփին բնակավայրում խմելու ջրի ջրագծի նորոգման համար պետական բյուջեից՝ 3920,80 և համայնքային բյուջեից՝ 5881,20 հազ. ՀՀ դրամ:
 - Արենի բնակավայրում Ախտա խմելու ջրագծի նորոգման համար պետական բյուջեից՝ 6800,00 և համայնքային բյուջեից՝ 10200,00 հազ. ՀՀ դրամ:

Բացի ՀՀԶԾ-ով և ՏԱՊ 2018-ով նախատեսված բոլոր ծրագրերը, որոնք նախատեսված են իրականացնել համայնքի տարեկան և ֆոնդային բյուջեների հաշվին, կան մի շարք այլ ծրագրեր, որոնք իրականացվելու են արտաքուջետային միջոցներով (դրամաշնորհներ, ներդրումներ և այլն):

Աղյուսակ 5. Արենիի ՀՀԶԾ-ով 2018թ.-ի համար կարիքների գնահատման և 2018թ.-ի ՏԱՊ-ում ընդգրկված ներդրումային ծրագրերի համարը ուղղագրաշինության ոլորտում

Ոլորտք / ֆինանսավորման աղբյուրը	2018 թ.-ի կարիքների գնահատման արժեքը ըստ ՀՀԶՍ-ի	2018 թ.-ի ՏԱՊ-ով նախատեսված իրատեսական բյուջեի	ՏԱՊ-ի և ՀՀԶՍ-ի տարբերությունը (Ճեղքվածք)
Քաղաքացիների բյուջեն	126190000	126190000	0
ՀՀ պետական բյուջե, աղջ թվում՝ Սեփական միջոցներ	51356000	51356000	0
Վարչային միջոցներ			0
Միջազգային կազմակերպություններ և գրնորներ			0
Համայնքային բյուջե	74834000	74834000	0
Մասնավոր ներդրողներ			0
Այլ աղբյուրներ			0

9. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

9.1 Տեղական ինքնակառավարում և ապակենորդուածում

Տարածքային կառավարման բաղադրիչի նպատակն է բարելավել պետական կառավարումը համայնքում՝ ապահովելով համայնքապետարանի, բնակավայրերի վարչական կազմի, տարբեր միուրյունների և կազմակերպությունների տեղական կառույցների, համայնքապետարանի բոլոր բաժինների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը: Այս նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է ապահովել համայնքապետարանի տեղեկատվական և կառուցվածքային կառավարչական համակարգերի կատարելագործումը, բարձրացնել համայնքապետարանի, բնակավայրերի և տարածքային այլ կազմակերպությունների ծառայությունների համագործակցության մակարդակը, հստակեցնել պարզեցնել և արդյունավետ դարձնել համայնքապետարանի կողմից բնակավայրերին տրամադրվող մեթոդաբանական օգնությունը, որը հնարավորություն կտա հաշվի առնել բնակավայրերի կարիքները և նրանց տրամադրել անհրաժեշտ մեթոդական, գործնական օգնություն, որը պայմաններ կստեղծի համայնքապետարանի ավելի համակարգված գործունեության համար: Կառավարման տեսանկյունից կարենու է նաև շարունակել իրականացնել համայնքապետարանի աշխատակազմի համայնքային ծառայողների վերապարաստումները և ատեսատվորումները, ձեռնարկել միջոցներ համայնքապետարանի գործունեության բափանցիկությունն ու երապարակայնությունն ապահովելու, ինչպես նաև համայնքի զարգացման պլանավորման բնագավառում հանրային ու հասարակական սեկտորների հետ գործակցության ուղղությամբ, ակտիվացնել համայնքային տարբեր խորհուրդների դերը նկատի ունենալով, որ կազմակորիված խորհուրդները լուրջ դեր են ստանձնում համայնքապետարանի և բնակչության միջև անմիջական կապ հաստատելու տեսանկյունից: Անհրաժեշտ է ապահովել համայնքի կազմի մեջ մտնող բոլոր բնակավայրերը և համայնքապետարանի բոլոր բաժինները համակարգիչներով և ինտերնետ կապով: Համայնքապետարանի գործունեության բափանցիկության համար օգտագործել Համայնքի կառավարման տեղեկատվական համակարգի (ՀԿՏՀ) հնարավորությունները, աշխատանքներ տանել համայնքապետարանի և համայնքի կազմի մեջ մտնող բնակավայրերի միջև էլեկտրոնային կապի որակի բարձրացման ուղղությամբ, շարունակել համայնքապետարանում էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառությունը ՀԿՏՀ-Mulberry համակարգի միջոցով: Դեռք է շարունակել օգտագործել սոցիալական ցանցերի (www.facebook.com) ընձեռած հնարավորությունները համայնքապետարանի

աշխատանքների լուսաբանման ուղղությամբ: Արենիի համայքապետարանում արդեն ներդրված է ավագանու նիստերի առցանց հեռարձակման համակարգը:

ՏԲՄ գործունեության արդյունավետության տեսանկյունից կարևոր է նաև ապահովել քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը հանրային կարևորություն ներկայացնող ծրագրերի քննարկման, մշակման, իրականացման և մոնիթորինգի գործընթացներում: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեությունը հատկապես լուրջ դժվարությունների է հանդիպում փոքր բնակավայրերում, որտեղ առավել ցածր մակարդակի վրա են գտնվում բյուջեների հավաքագրման ցուցանիշները, 2018թ.-ի ՏԱՊ-ի ամենակարևոր խնդիրներից մեկը տեղական եկամուտների հավաքագրման աճի ապահովումն է:

Համայնքային ծառայության համակարգի կայունությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է շարունակել իրականացնել համայնքային ծառայողների վերապատրաստումները, որոնք պետք է հիմնականում ուղղված լինեն կառավարման հմտությունների ու ունակությունների բարձրացման, ՏԲՄ-երի կողմից ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների կիրառման կարողությունների զարգացմանը, ինչպես նաև բյուջետավարման, համայնքային և մարզային զարգացման պլանավորման, մոնիթորինգի և գնահատման, ինչպես նաև բնակչությանը որակյալ ծառայությունների մատուցման բնագավառներին:

2018 թ.-ին անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրություն դարձնել համայնքային բյուջեների կազմման, բյուջեների կատարման տարեկան հաշվետվությունների հաստատման հրապարակայնության գործընթացի վրա, հաշվի առնելով տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության համար հանրային բաց լուսների և (կամ) քննարկումների կազմակերպման և անցկացման ժամանակ առկա հիմնախնդիրները, համայնքի բնակչության ցանկությունները և իրականացնել քաղաքացիների մասնակցության խթանմանն ուղղված փորձնական ծրագրեր: Հաշվի առնելով այն իրողությունը, որ դեռևս ձևավորված չէ բնակչության ակտիվ մասնակցությունը համայնքների հիմնախնդիրներ քննարկման և հաստատման գործընթացում, նպատակահարմար է համայնքի տարածքում գոյություն ունեցող առավել ակտիվ հասարակական կազմակերպությունների մասնակցությունը ՏԲՄ կողմից կայացվող որոշումներին:

9.2 Քաղաքացիական հասարակություն

Քաղաքացիական հասարակության կայացման ու որոշումների ընդունման գործընթացում բնակչության և քաղաքացիական ակտիվ խմբերի մասնակցության ապահովման, կառավարման գործընթացներում հասարակության տարբեր խավերի մասնակցությունը համայնքային և բնակավայրային զարգացման ծրագրերի մշակման և իրականացման, բնակավայրերի վարչական դեկավարների մասնակցային ծրագրերը արդյունավետ համակարգելու կառավարչական հմտությունները զարգացնելու, տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինների առավել թափանցիկ գործունեությունն ապահովելու նպատակով, համայնքապետարանի աշխատակազմի, բնակավայրերի վարչական դեկավարների, համայնքի հասարակական կազմակերպությունների ջանքերով 2018 թ.-ի ընթացքում նախատեսվում է շարունակել իրականցնել հետևյալ միջոցառումները:

- Համայնքապետարանի ֆեյսբուքային պաշտոնական էջի միջոցով պարբերաբար հաղորդումներ հեռարձակել՝ ներկայացնելով համայնքապետի, համայնքապետարանի և համայնքային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեությունը, գոյություն ունեցող հիմնախնդիրները և իրականացվող ծրագրերը, պարբերաբար հրապարակել առավել լայն կիրառություն ունեցող օրենքներն և նորմատիվ իրավական ակտերը, դրանցում կատարվող փոփոխությունները՝ տալով պարզաբնույթներ և մեկնաբանություններ:
- Պարբերաբար և համակարգված ձևով կազմակերպել մարզպետի, նրա տեղակալների և

համայնքապետարանի բոլոր բաժինների պատասխանատուների այցելությունները համայնքներ, որոնք պետք է ուղեկցվեն համայնքի բնակչության հետ հանդիպում-քննարկումներով, որոնց ժամանակ <<դեմ առ դեմ>> սկզբունքով համայնքի պաշտոնատար անձանցից բնակչությունը հնարավորություն կունենա ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն և բացատրություններ:

• Արենիի համայնքապետարանի ֆեյսբուքյան պաշտոնական էջով կազմակերպել համայնքի ավագանուն նիստի ուղիղ եթերով հեռարձակումներ՝ հանրությունը հնարավորություն ընձեռնելով իրենց հուզող հարցերի բնարկումներին և որոշումներին ուղիղ կապով մասնակից լինելու:

• Համայնքի զարգացման ծրագրի իրականացնան ընթացքի, ինչպես նաև համայնքի տարածքում պետական բյուջեի և միջազգային տարբեր կազմակերպությունների կողմից իրականացվող ծրագրերի մասին ինֆորմացիա տարածել ինտերնետային կայքերի և սոցիալական ցանցերի միջոցով:

• Դարբերաբար իրականացնել համայնքապետարանի ինտերնետային կայքերի և ֆեյսբուքյան պաշտոնական էջի թարմացման աշխատանքներ, հանրային իրազեկման նպատակով կայքում տեղադրել Համայնքապետի ու համայնքի ավագանու որոշումներն ու կարգադրությունները:

• Ուժադրություն դարձնել զյուղապետարաններում և համայնքի բնակչության համար առավել տեսանելի վայրերում տեղեկատվական ցուցատախտակների առկայությանը, համայնքի դեկավարի և համայնքի ավագանու որոշումների վերաբերյալ համայնքների բնակչությանը իրազեկելու նպատակով մեկական օրինակ փակցնել զյուղապետարաններում առկա տեղեկատվական տախտակներին և հանրության համար առավել մատչելի վայրերում:

• Տարվա ընթացքում ըստ անհրաժեշտության հրապարակել բոլոր այն որոշումները, որոնք վերաբերում են պետության կամ միջազգային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող սերմացուների, վառելիքի, պարարտակութերի և այլ նյութերի բաշխմանը:

10. ԱՐՏԱԶԻՆ ԿԱՂԵՐ, ՄԻՋԱՋԳԱՑԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՀԻՄՆԱՐՄԱՆԵՐ ԵՎ ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

10.1 Արտաքին կապեր

Արտաքին կապերի բնագավառում Արենի համայնքում 2018 թ.-ին նախատեսվում են հետևյալ աշխատանքները, ուղղված մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Արենի համայնքի և Ֆրանսիայի Պրովանս Ալպեր Լազուրի Ափ ռեզիոնի Բանդոյի համայնքի միջև կնքված համագործակցության համաձայնագրի կամ գործողությունների պլանի շրջանակներում կիրականացվի ֆրանսիական պատվիրակության ենօրյա այց Արենի համայնք, որի շրջանակներում կուսումնասիրվեն Արենիի գրոսաշրջային ռեսուրսներն ու դրանց զարգացման հնարավորությունները:

10.2 Միջազգային կազմակերպություններ

Արենի համայնքը կշարունակի համագործակցությունը Բնության համաշխարհային հիմանդրամ (WWF-Հայաստան), Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Միջազգային զարգացման գործակալություն (ԱԱՆ ՍԶԳ, USAID), Ամերունյան ինստիտուտ, Fuller և մի շարք այլ միջազգային կազմակերպությունների և հիմնադրամների հետ: 2018 թ.-ին Արենի համայնքը կշարունակի համագործակցությունը վերը նշված կազմակերպությունների հետ համայնքի սոցիալ-տնտեսական կյանքի զարգացման համար:

10.3 Հիմնադրամներ

Կշարունակվի համագործակցությունը <<Arena Fest Foundation>>-ի և <<Խաղողագործության և գինեգործության հիմնադրամի>> հետ ամենամյա <<Արենի գինու փառատոնի շրջանակներում>>։ Փառատոնն անց է կացվում ամեն տարի՝ համայնք բերելով շուրջ 20.000 զբոսաշրջիկների և հայաստանցիների։ Փառատոնը լուրջ ազդակ է հանդիսանում տարածաշրջանի զբոսաշրջային կյանքի ակտիվացման և զարգացման տեսանկյունից։

10.4 Զբոսաշրջություն

Զբոսաշրջությունը Արենի համայնքի համար ոլորտային գերակա ուղղություն է։ Ինչպես սույն ՏԱՊ-ի 2-րդ գիլում նկարագրված է, Արենի համայնքի մի շարք բնակավայրեր ունեն տարածաշրջանը Հայաստանի ամենաայցելվող վայրերից մեկը դարձնելու համար լուրջ ներուժ։

Նոր կազմավորված բաժնի 2018 թ.-ի ՏԱՊ-ով սահմանված անելիքներն են՝

- Ուսումնասիրել և վեր հանել ոլորտային խնդիրները, մշակել դրանց լուծման տարբերակները
- Կազմել քայլքային տուրիզմի զարգացման ռեսուրսները
- Ուսումնասիրել և վեր հանել Արենի համայնքում հյուրատների քանակը, միաժամանակ առավելագույն քանակի հյուր ընդունելու հզորությունը
- Ուսումնասիրել և մշակել տուրիզմի հետագա զարգացման ուղղությունները
- Իրականացնել 2018 թ.-ին համայնքի տարածքում տուրիստների տեղափոխում իրականացնող անձանց և մեքենաների հաշվառում
- Սերտ համագործակցություն իրականացնել համայնքի տարածքում գործող զբոսաշրջային վայրերի և կազմակերպությունների հետ, ըստ մշակված ձեր՝ կազմել և համայնքի դեկավարին ներկայացնել տարածաշրջան այցելած զբոսաշրջինկերի թվի մասին հաշվետվություն։
- Մասնակցել ՀՀ-ում իրականացվող տարբեր կոնֆերանսների, սեմինարների, ընդարձակել համագործակցությունը միջազգային և տեղական կազմակերպությունների, տուրիստական գործակալությունների և տարբեր քարեզործական ու ներդրումային կազմակերպությունների հետ
- Մասնակցել Ֆրանկոֆոնիայի զարգանաժողովին՝ հաշվի առնելով Ֆրանսիական Բանդոլ քաղաքի և Արենիի քույրացման համաձայնագիրը։ Գազարթնաժողովը 2018 թ.-ին առաջին անգամ անց է կացվելու Հայաստանում։
- Կազմակերպել կամ աջակցել տարբեր սեմինարների, փորձի փոխանակման դասընթացների կազմակերպմանը, նպաստել համայնքի բնակչիների ակտիվ մասնակցությանը դրանց։ Սեմինարների ուղղվածությունը մշակել դեպի էկոտուրիզմի, էքստրեմալ տուրիզմի, քայլքային տուրիզմի և գինու տուրիզմի ուղղությունները
- Նպաստել ազգային երգ ու պարի, խաղերի, ավանդական տոների (Վարդավառ, Տեառն ընդառաջ, Խաղողօրիներ և այլն) կազմակերպմանն ու անցկացմանը
- Ուսումնասիրել, մշակել և հնարավորության դեպքում տպագրել Արենի բազմաբնակավայր համայնքի բոլոր բնակավայրերին յուրահատուկ ազգային կերակրատեսակները և տարածել դրանք
- Արենի բնակավայրի Երևանյան մայրուղու վրա գտնվող գինու վաճառակետերի համար մշակել նոր մուտքեցում, որպեսզի դրանք զան մի տեսքի և իրականացնեն գինու ազնվածին մշակույթին ավելի մոտ սպասարկում
- Մոտեցում մշակել, ըստ որի համայնքի կազմի մեջ մտնող բնակավայրերի առնվազն գլխավոր փողոցներն ու զբոսաշրջիկների կողմից առավել այցելվող վայրերը լինեն մարուր, բարեկարգ վիճակում
- Կազմակերպել համայնքի կազմի մեջ մտնող բարձրադիր բնակավայրերից որևէ մեկում (Եղին, Խաչիկ, Գնիշիկ) գյուղական ձմեռ միջոցառում, նշել Սոսիկ ճարտարապետին և վիրված օր՝ այն

- նշելով Ուղարկում գյուղատեղիում: Մշակել նոր միջոցառումներ՝ նվիրված տարբեր օրերի և, որոնք հասկանական են որևէ բնակավայրի
- 2018 թ.-ին նախատեսված 3 փառատոններին (Ռինդի օր, Արենի գինու փառատոն, Խաչիկի գարայի փառատոն) ցուցաբերել ակտիվ մասնակցություն՝ իր վրա վերցնելով կազմակերպչական աշխատանքների պատասխանատվությունը:

Սուորի ներկայացված են Արենիի տարածաշրջանի առավել հայտնի պատմաճարտարապետական կորողները և զրոսաշրջային կենտրոնները.

- **Արենի 1 քարանձավ (Թոշունների քարանձավ)** – Գտնվում է Արենի համայնքի Արենի բնակավայրում: 2010 թ-ին այստեղ հայտնաբերվեց աշխարհի ամենահին կոշիկը (5500 բնակավայրում): 2011 թ-ի հունվարին այստեղ հայտնաբերվեց նաև աշխարհի առաջին գինեգործարանը (6000-6100 տարեկան), իսկ 2011 թ-ին՝ մ.թ.ա. 3900 թ-ին վերագրվող կանացի ծղոտե կիսաշրջազգեստ:
- **Նորավանք** – Գտնվում է Արենի համայնքի Արենի բնակավայրում՝ կենտրոնից 9 կմ. հեռավորություն վրա: Հայ առաքելական եկեղեցու վանքային համալիր է, որը կառուցվել է 1339 թ.-ին միջնադարի հայտնի ճարտարապետ-մանրանկարիչ Սումբկի կողմից: Նորավանքը հանդիսանում է Հայաստանի ամենաայցելվող տուրիստական վայրերից մեկը:
- **Արենիի սր. Աստվածածին եկեղեցի** – Գտնվում է Արենի համայնքի Արենի բնակավայրում: Ըստ եկեղեցու արևմտյան մուտքի արձանագրության, կառուցվել է Սյունյաց արքեպիսկոպոս Հովհաննես Օքբեյանի կողմից 1321 թվականին, ճարտարապետն է Սումբկը: Եկեղեցուն կից եղել է Օքբեյան իշխան Տարսայիծի ապարանքը: Եկեղեցու շորջը պահպանված է մինչև ուշ միջնադար բազրվող Արփա գյուղի կիսագետնափոր տների մնացորդները: Այժմ տարածքը ծառայում է որպես գերեզմանոց Արենի գյուղի համար:
- **Մագելի քարանձավ կամ Մագելանի քարանձավ** – կարստային քարանձավ է Վայոց ձորի Արենի համայնքի, համանուն բնակավայրի Ուսիի ձորում, Նորավանքի ձոր տանող ճանապարհի 2-րդ կմ-ին: Մագել անունից բացի հայտնի է նաև Մագել անունով: Կոչվել է որսորդ Մագելան Առաքեյանի անունով, ով 1980 թվականին որսին հետևելով գտել է քարանձավը: Հայաստանի ամենամեծ քարանձավներից է: Ուսումնասիրված է մինչև 1,7 կմ խորությունը: Ուսի բազմաթիվ ճյուղեր, որոնք դեռ ուսումնասիրված չեն: Այստեղ քարանձավում ապրում են շղիկների ութ տեսակ, որոնցից վեցը գրանցված են Հայաստանի կարմիր գրքում:
- **Հրասեկաբերդ** – Չուտումնասիրված բերդ է Վայոց ձորի Արենի համայնքի Արենի բնակավայրում, որը քայլարշավային տուրիզմի հրաշալի ռեսուրս է: Կոչվում է իր կառուցողի Հրասեկի անունով: Տեղացիները մի շաբթ անուններով են դիմում բերդը՝ Հրաշկաբերդ, Հրաշքաբերդ, Ճգնավորի բերդ, Հրաշակաբերդ: 12-րդ դարում Հրասեկաբերդին տիրել են սելջուկյան թուրքերը: XIII դարի սկզբին Հրաշակաբերդը արաբեկն այլ կալվածքների հետ Հրաշկաբերդը հանձնել է Լիպարիտ Օքբեյանին, որը նշանակվել էր Սյունիքի կողմանակալ իշխան: Հրասեկաբերդի ավերակները պահպանվել են մինչ օրս:
- **Ամազու** – Գյուղ է Հայաստանի Հանրապետության Վայոց ձորի մարզում, Արենի գյուղից 12 կմ հարավ-արևմուտք, Գնիշիկ գետի ձախ ափին: Այսօր գյուղը բնակեցված չէ, միայն մնամ են նախկին գյուղատեղիի ավերակները: Տարածքը հանդիսանում է քայլարշավային տուրիզմի հրաշալի ռեսուրս: Կարելի է մշակել գյուղատեղիից մինչև Նորավանքի վանական համալիր ընկած քայլարշավային ուղի:

- **Սալիսակ վանք (Ակրիրիսա) –** Դեռևս չուստամնասիրված ժայռափոր եկեղեցի է՝ շրջապատված հրաշալի բնությամբ: Ուստի լուրջ ռեսուրս է քայլքային տուրիզմի զարգացման համար: Գտնվում է Արենի համայնքի Ռինդ գյուղի մոտ:
- **Սոզոմի քարանձավ –** Գտնվում է Արենի համայնքի Մոզրով գյուղ (Գնիշիկ բնակավայր) տանող ձանապարհի աջ կողմում: Այն բացվել է ճանապարհաշինարարական աշխատանքների ժամանակ: Քարանձավը խորանում է ավելի քան 300 մ: Հսկայական սենյակներում ամենուրեք վերևից ու ներքսից ցցված են մեծ բնակությամբ շրաբարեր: Ունի քայլքային տուրիզմի զարգացման ներուժ:
- **Արցերի քարանձավ –** Գտնվում է Արենի համայնքի Արփի բնակավայրից ուրիշ գծով 3 կմ հեռավորության վրա: Քարանձավը զբերե ամբողջությամբ ձևավորված է կալցիումի կարրոնատով, ինչի հետևանքով առաջացել են բազմաթիվ ու բազմապիտիք ստալակտիտներ (շրաբարեր) ու ստալազմիտներ (պտկաբարեր): Ունի քայլքային տուրիզմի զարգացման ներուժ:
- **Զրովանք –** Զրաերկարաբանական բնության հուշարձան է Հայաստանի Հանրապետությունում, որը աղբյուր է: Բնության հուշարձանը գտնվում է Վայոց ձորի մարզի Արենի համայնքի Արփի գյուղից 3 կմ հարավ-արևելք, Արփա գետի ձախ վտակի Զրովանք գետակի ակունքում: Ունի քայլքային տուրիզմի զարգացման ներուժ:
- **Գնիշիկ - Գյուղ է Հայաստանի Վայոց ձորի մարզի Արենի համայնքում, Արփա գետի ձախակողմյան վտակ Գնիշիկ գետի ակունքների մոտ: Բարձր լիրքի շնորհիվ (2020 մ. ծովի մակերևույթից) ունի բարեխառն կլիմա ձմռանը մեղմ է, բայց ձյունառատ, ամռանը գով է: 13-րդ դարում գյուղը հանդիսացել է Օքբեյսն իշխանական տան ամառանցքը: Այստեղ կան պահպանված 9-13-րդ դարերի եկեղեցն, մատուռները, ջրաղացները: Այս հասկությունների շնորհիվ ունի էկոտուրիզմի զարգացման հրաշալի հնարավորություն:**
- **Արենի – Գյուղ է Վայոց ձորի մարզի Արենի համայնքում: Հանդիսանում է համայնքի կենտրոնը: Հայտնի է արդեն իսկ աշխարհահռչակ Արենի տեսակի խաղողով և դրանից ստացված գինով: Ունի տուրիզմի բազմաթիվ տեսակների զարգացման լուրջ ներուժ: Գինու տուրիզմի Հայաստանի առաջատարն է:**
- **Ուզզուր –** Գյուղատեղին գտնվում է Արենի համայնքի Աղավնաձոր և Ռինդ գյուղերի միջև: 2004 թվականին կատարված պեղունքում այստեղ հայտնաբերվել են Սոմիկի ծնողների գրիֆորի և Ավքայի, եղբոր, հարսի, նրանց զավակների ու այլ ազգականների տապանաքարերը: Ուզզուրում մինչև այժմ կանգուն են Աստվածածին եկեղեցու պատերը, որի շուրջ կա գերեզմանոց, կանգուն խաչքարեր, որոնք մահարձաններ են: Նրանցից մեկը պատկանում է Սարգիս Երեցին: Սոմիկի մոր և քրոջ գերեզմանները գտնվում են եկեղեցու բակում: Գյուղատեղում կա երկու գերեզմանոց, որոնցից փոքրը պատկանում է 10-14-րդ, իսկ մեծը՝ 15-18-րդ դարերին: Գյուղատեղի գերեզմանատանը պահպանվում է Սոմիկի որդու՝ Ասկանյանի խաչքարը: Վերին Ուզզուր գյուղատեղիի մուս՝ Սբ. Ստեփանոս եկեղեցուց, որը թվագրվում է 13-րդ դարին, պահպանվել են միայն հիմնապատերը: Ենթադրվում է որ այստեղ է նաև Սոմիկի գերեզմանը: Իր գեղեցիկ տեսարաններով հրաշալի ուխտատեղի կարող է հանդիսանալ թե տեղացի և թե օտարերկրյա ուխտավորների համար:

Արենի համայնքը հարուստ է բազմաթիվ այլ տեսարժան վայրերով, տարբեր ուխտատեղիներով, բազմաթիվ ասքերով և ավանդագրույցներով: Ոլորտի պատասխանատունների պարտականությունն է հավաքագրել, ի մի բերել այս ամբողջ ինֆորմացիան, ստեղծել լուրջ հարթակ գովազդի և փիառի համար, որպեսզի համայնքը կարողանա օգտագործի իր իրական ներուժն ու բռնի զարգացման և առաջընթացի ուղին: